

NOVA PRAVDA

Uredništvo in uprava v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstr. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo pa 8 dinarjev.

Trbovlje.

To je beseda gorja našega slovenskega rudarja. Kdor hodi po naših revirjih in ima oko, uho in srce človeka, ne more pojmiti, da je v dobi visoke človekove kulture sploh še mogoče, da naš človek, ki nosi na svojih ramah znatni, ako že ne glavni del usode našega gospodarstva, umira in z njim njegova družina zato, ker njegovo težko in občekoristno delo ni plačano tako, da bi zadoščalo za vsakdanji kruh.

Težke krize so preživljale in jih preživljajo vse države. Spominjamo samo na Češko-slovaško republiko, katere zemlje so bile zakladnica Avstro-ogrške industrije. Po vojni je grozila strašna brezposelnost in druge socialne krize najhujše vrste. Nebroj tovarn je izgubila svoja stara tržišča, meje so bile zaprte, promet neurejen, surovine daleč od doma, carina neekonomična. Pred vratmi tovarn je stalo tisoče in tisoče ljudi, da zagrabijo za stroje in jih poženo v tek. Češki žilavosti, vztrajnosti in narodni zavednosti, ki je čutila, da gre za usodo in življenje narodnih ljudi, ki so ustvarili svobodno lastno državo, se je posrečilo premagati vse ovire. Danes se češko gospodarstvo, kljub veliki vsestranski tujerodni konkurenci veseli najlepših uspehov. Delavec je deležen močno socialne zaščite, preskrbljen je za starost in onemoglost. Njegove plače so urejene tako, da more — živeti. Delovne prilike so zagotovljene, za primer nezakrivljene brezposelnosti ima pravico na redno zakonito brezposelno podporo. Take razmere ustvarjajo socialni mir in dajejo vodilnim državnikom možnost, da svoj čas posvečajo drugim nalogam za utrditev notranjega razvoja, za zagotovitev miru na zunaj.

In Nemčija! Poražena v svetovni vojski je sprejela nase najtežje gospodarske udarce. Nekdaj močna njena industrija je ležala na tleh. Najvažnejša industrijska ozemlja so bila zasedena po sovražnih četah. K temu so se pridružile še notranje politične borbe in silen padec denarja. Morda ni države vseh vekov, ki bi pretrpela tako težko gospodarsko krizo.

Kljub vsemu temu nemška politika na svojem delavcu ni pozabila. Vedno se je zavedala, da je delavec del naroda, ki je ravno tako potreben zaščite, kakor ostali sloji, na pr. industrija. Močna narodna in državljanska zavest je nemškim vladam narekovala stalno skrb in brigo za delavstvo, da je zadostno zaščiteno za vse primere. Vse socialno zavarovanje je bilo razbito, blagajne so bile prazne, na pokojnino pa je čakalo milijone in milijone starčkov. Denarja ni bilo nikjer. Toda trda volja pomagati je našla izhode. Danes je nemško socialno zavarovanje skoro da tam, kjer je bilo pred vojno.

Kratko: krepka narodna volja in zavest narodne dolžnosti napram narodu je v vseh državah dosegla velike uspehe. Narodi svobodnejše dihaljo. Seveda je pri tem delu tudi delavstvo samo krepko pomagalo

in je v polni meri storilo svojo narodno in državljansko dolžnost. Delavstvo je zahtevalo zase pravice in zaščite kot del naroda in države; delavske organizacije so se na delavstvo z raznimi oklici obračale vedno z nazivom: Nemški delavci! Bodrili so jih k delu za gospodarsko rešitev in za notranjo politično ureditev vedno z opozorilom, da je ogrožena njih nemška domovina. Delavstvo je ta klic v polni meri razumelo in se v vsem svojem udejstvovanju po njem ravnalo.

Res je, da v naši državi vladajo nekoliko izjemne razmere, da smo nova država, ki svoje temelje šele ustvarja in se mora državnica misel boriti še z velikimi težavami. Značaj cele države je agraren, kot taka ni naklonjena socialnim delavskim vprašanjem. Toda eno je: narodna zavednost delavstva in njegova preorijentacija v smeri države, bi znatno poboljšala položaj. TPD je tuja družba, ki nima pravega interesa ne na obstoju države, ne na socialnem razvoju naroda. Kot taka misli predvsem le na eksploatacijo in na največji dobiček. Ona ni zrastle z državo in narodom, njeni vodilni in odločilni predstavniki nimajo in ne marajo imeti notranjih srčnih vezi z narodom, iz katerega

bogate. V narodnih državah gospodarski faktorji kažejo naklonjenost socialnim problemom iz narodnih motivov, ker jim je pri srcu razvoj naroda. Pri nas, ker je gospodarstvo zlasti večje industrije v nenarodnih rokah, te težnje ne moremo iskati. Krepka nacionalna in državna politika bi nesocialnim pojavom kaj kmalu naredila konec. Seveda brez pomoči delavstva samega to ne gre. Delavstvo mora s svojim dejanjem in nehanjem dati narodni državni politiki krepko oporo. Zato delavstvo, ako hoče, da raz sebe zbrise sramoto «Trbovlje», ne sme podpirati protidržavnih in protinarodnih stremljenj. Borbenost v nacionalni in državni smeri mora priti med delavske vrste. Krepka enotna narodna delavska fronta bo strah kapitalu. Kajti naša narodna politika more in mora biti samo socialna.

V Trbovljah je sicer po sporazumu med vlado in družbo nastopilo pomirjenje, vsaj začasno. Toda negotovost je še velika. Na odgovornih je ležeče, da to negotovost odstranijo. Čuvajte delavstvo, ker s tem čuvate narod. Na delavstvu pa je, da predvsem v vrstah svojih voditeljev napravi red in da pride do spoznanja, da je tudi v drugih državah delavstvo spasila močna nacionalna misel.

Organizacija westfalskih delavcev.

Pred vojno so bili westfalski Slovenci po večini organizirani v društvih sv. Barbare za slovenske rudarje ali v avstrijskem rudarskem društvu «Einigkeit». Dočim je bil namen društva sv. Barbare le verska vzgoja in ohranitev vere in nranosti med slovenskimi rudarji, je društvo «Einigkeit» v svojih pravih poudarjalo tudi gojitev domovinske ljubezni. Predsednika društvu sv. Barbare je imenoval münsterski škof. Predsednik je bil duhoven, ki je imel glavno in odločilno besedo. — Ta verska društva med člani niso gojila ne narodne zavesti, tudi se niso pečala z večjimi socialnimi vprašanji, ki so zlasti po vojni postala zelo pereča. Pri tej pred- in po vojni organizaciji westfalskih Slovencev je jasno, da ni bilo faktorja, ki bi mogel pravilno razumeti njih potrebe in Slovence vzgojiti v nove državljane in med njimi zastopati stališče, da so oni postali novi državljani, ki morejo le od nove države zahtevati uresničitve svojih teženj. Tako je ostalo med westfalskimi Slovenci še mnogo nevednežev, ki ali Jugoslavije sploh ne poznajo ali pa jo sovražijo in hočejo raje biti Esterajherji. Po vojni je prišel med westfalske Slovence duhovnik Kalan, ki pa svoje misije ni razumel. Zanetil je gori borbo Slovencev proti Srbom in s tem proti državi in ni bil zmožen v slovenskem rudarju vzbuditi narodno in državljansko zavest. S tem so westfalski Slovenci izgubljali močno moralno oporo in hodili okoli države kakor okoli vrele kaše, mesto da bi

svoj problem, kot svobodni jugoslovanski državljani z vso odločnostjo načeli. Njim je bila potrebna močna narodna in državljanska preorijentacija. Tako pa so Slovenci vztrajali v avstrijskih društvih «Einigkeit», podlegli so celo vsenemškimi agitacijam in postajali člani onih nemških organizacij, ki so se borile za Anschluss, češ, da bo tudi njih domovina priključena. Mnogi so se izdajali za avstrijske državljane, kar je seveda polagoma za nje imelo neprijetne posledice.

Nemška država je prehajala v urejene razmere in je morala seveda tudi odnošaje napram Slovincem urediti v skladu s svojimi zakoni. Postalo je naravno, da je morala nemška država Slovence smatrati kot državljane Jugoslavije in na tem dejstvu urejevati svoje zadržanje. Pri tem avstrijsko društvo «Einigkeit» svojim slovenskim članom ni moglo nuditi zaščite, isto tako ne vsenemški Volksbund, slovenska društva sv. Barbare pa so svoje člane tako vzgojila, da o Jugoslaviji niso hoteli ničesar slišati in da so vztrajali v miselnosti, da so «staatslose Gesellen». Pri takem organizacijskem in miselnem stanju westfalskih Slovencev je bilo to naravno, da so pravni in socialni odnošaji postajali vedno bolj usodepolni.

Ker je šlo za velevažna življenska vprašanja, katerih rešitev je treba vsaj odločno pričeti, so morali westfalski Slovenci razmišljati o novih potih in sredstvih. In kaj je moglo biti naravnejše, da so westfalski Slo-

venci morali zapustiti svojo staro miselnost, da so Esterajherji in samq katoliški Slovenci, in kreniti v okvir jugoslovanskega državljanstva ter pričeti gojiti ljubezen do nove države, ki je po mednarodnih pravnih običajih in zakonih edina zmožna in poklicana, da reši vsa vprašanja za svoje državljane. Avstrije ni — in ona ne more pomagati. Tako so se westfalski Slovenci pričeli organizirati na povsem novi podlagi, ki odgovarja izpremenjenim razmeram. Pričela so se ustanavljati jugoslovanska delavska in podpornna društva, ki so združena v Zvezi društev, ki ima svoj sedež v mestu Bottrop in katere predsednik je g. Pavel Bolha, ki je pokazal velike organizatorne zmožnosti in ki je v teku časa kljub velikim zaprekam ustvaril veliko delo v korist našim izselencem ne samo pri jugoslovanskih, ampak tudi pri nemških oblastvih. Skuša zlasti nemško javnost zainteresirati za problem westfalskih Slovencev. Velike ovire mu delajo društva sv. Barbare, katerih člani se celo v tujini gredo avtonomiste in Samoslovence. Zveza skuša iz svojega delovanja izločiti vse politične spore, ki pretresajo domovino in hoče na tujih tleh ustvariti prijateljsko sožitje z Nemci, ki po 60.000 revnih slovenskih rudarjev ne morejo biti niti najmanj ogroženi, dasi jih člani društva sv. Barbare skušajo spravljati v strah pred «srbskimi agenti». Toda Nemci so resni in gotovo ne bodo nasedli takim «trikom». Na drugi strani pa hoče Zveza ščititi materijelne in kulturne koristi svojih članov in s poudarjanjem državljanske zavesti in gojitvijo ljubezni do države, pri državnih oblastvih vzbuditi interes za potrebe westfalskih Slovencev. Želeti je, da bi se vsi westfalski Slovenci oprijeli te Zveze in jugoslovanskih društev, da na ta način napram našim oblastvom predstavljajo močno enoto, ki jugoslovansko misli in čuti. Zločin nad tamošnjimi Slovenci uganja, kdor proti Zvezi, ki ima najidealnejše naloge, ruje in proti njej vzdržuje esterajhersko miselnost in sovraštvu proti Srbom. Za to v tujini ni mesta.

Zveza je imela 5. septembra svoj letni občni zbor, ki je nad vse pričakovanje krasno

uspel. Bilo je nad 200 delegatov in delegatini navzočih. Pogled nanje, na njih stvarno delo je v človeku vzbudil ponos, da so to še vedno sinovi naše velike domovine.

Westfalski Slovenci imajo velike težnje. Predvsem je važno vprašanje ureditve njihovega zavarovanja. Kot rudarji so vsi zavarovani za primer starosti in invalidnosti. Toda dobrote tega zavarovanja uživajo po predpisih nemškega zakona le toliko časa, dokler bivajo v Nemčiji. S povratkom v domovino ugasnejo, odnosno se ukinejo vse pravice in vse podpore. Zato gre njih težnja za tem, da se sklene med Jugoslavijo in Nemčijo posebna reciprocitetna pogodba, po kateri bi bilo našim državljanom v primeru povratka v domovino zagotovljeno prejemanje rent iz Nemčije. Na drugi strani pa je potrebno tudi varstvo iz zavarovanja pridobljenih pravic, tako, da bi se v Nemčiji v zavarovanju pridobljena leta pri preselitvi v domovino mogla nadaljevati.

Veliko pomanjkanje in bedo trpe vojne vdove, ki ne dobivajo prav nikakih podpor in so odvisne le od raznih nemških oblastev, da jih v najskrajnejši bedi podpirajo. Toda ta podpora je prostovoljna in kdor jo uživa, jo more tudi izgubiti. Naša sramota je, da pustimo tako žalostno umirati žene in otroke naših padlih sinov. V tem pogledu bo storiti najodločnejše korake pri vladi.

V primeru brezposelnosti so naši ljudje izpostavljeni strašni bedi. Kot tuji državljani brez posebnih meddržavnih pogodb nimajo pravice do brezposelnih podpor. Nemška oblastva v tem pogledu sicer postopajo zelo človekoljubno in store vse, da rešijo naše ljudi pred najhujšem. Toda to vprašanje je treba stalno in zakonito urediti.

Nerešenih gospodarskih vprašanj je še nebroj. Ne dotaknemo se njih kulturnih potreb. Tudi tem je posvetiti vso pažnjo, ako nočemo, da bo mladi rod izgubljen za narod. Otroci obiskujejo nemške šole in je naravno, da slovenščino pozabljajo.

S tem smo problem naših bratov na severu našeli in to delo bomo z vso odločnostjo nadaljevali. Škoda tako dobrih sinov, da bi zapuščeni umirali v tujini.

Brnski kongres.

Z veliko napetostjo se je pričakoval izredni zbor češkoslovaške socijalistične stranke, ki se je vršil dne 18. in 19. t. m. v Brnu. V stranki so nastala velika načelna in osebna nasprotja, da je bilo korenito razčiščenje nujno potrebno.

Že lansko jesen pri volitvah v narodno skupščino se je opazilo, da se bojujeta v stranki dve skupini za premoč; stala sta si nasproti Klofač in Stříbrny, vsak s svojimi več ali manj bojevitimi prijatelji ob strani. Do javnega konflikta ni prišlo. Stranka je nastopila pri volitvah enotno in dosegla lepe uspehe.

Po volitvah je nekaj mesecev kazalo, da ima češkoslovaški parlament sigurno večino, obstoječo iz nekdanje petke in stranke obrtnikov. Potek političnih dogodkov se je razvijal normalno in o stabilnosti vlade ni bilo dvoma. Vlada je bila v rokah Čehov in je bila opozicija Nemcev, Madžarov in Hlinkovcev ter komunistov brez moči. Splošno je prevladovalo kot v starem parlamentu naziranje, da je za vsako ceno varovati češki značaj vlade in da še ni prišel čas, ko bi se tudi zastopstvo narodnih manjšin pritegnilo k pozitivnemu vladnemu udejstvanju. Nadaljevati se je hotelo plodonosno parlamentarno delo zadnjih let, ki je prineslo Češkoslovaški toliko ugleda v inozemstvu, doma pa blagostanje in napredek. Seveda je pa to delo moglo uspevati le na lojalnosti vseh v vladi zastopanih strank. Včasih se je zdelo, da mora počiti, a vendar je parlamentarni virtuoz Švehla vedno

našel kompromisno formulo, ki je pomirila duhove. Lahko to ni bilo, če pomislimo, da so v vladi sedeli poleg reakcionarnih demokratov (Kramař) napredni socijalisti in da je bilo končno tudi večkrat težko najti soglasje med zastopniki agrarcev in konsumentov. Slo pa je vendarle, če tudi ne več tako gladko kot v bivši narodni skupščini.

Srditi volilni boj gotovo ni pomirjevalno vplival na odnose med strankami, ki so predstavljale vlado. V političnem ozračju je tlelo, dokler se ni vžgalo; češka vlada je padla. Nastali so katastrofalni spori glede carin, glede kongruje in uradniških plač.

Po padcu češke vlade ni bilo mogoče sestaviti parlamentarnega kabiñeta in predsednik Masaryk je imenoval uradniško vlado. Edini parlamentarec v novi vladi je bil zunanji minister dr. Beneš. Češkoslovaška socijalistična stranka je pričela z najostrejšo opozicijo proti novi vladi, katero so z glasovanjem večkrat podprli tudi Nemci. V izvrševalnem odboru češkoslovaške socijalistične stranke je poslanec Stříbrny odločno zahteval, da izstopi iz vlade dr. Beneš, ker nikakor ne gre, da bi bil istočasno, ko vodi stranka opozicijsko borbo za vlado, njen mandator zastopan v vladi in s tem soodgovoren za delo vlade. Dr. Beneš je ostal v vladi na izrečno željo predsednika Masaryka in izključno le iz zunanje-političnih razlogov. Zahtevi Stříbrnega po odstopu dr. Beneša iz vlade se je upirala skupina voditelja stranke Klofača, poudar-

jajoč, da je v tem vprašanju državne interese nadrediti strankinim interesom. Skupina Stříbrnega je poostrišla borbo proti dr. Benešu, pri čemer se ni izogibala niti intrigantskih političnih metod, samo da bi oslabila položaj zunanega ministra, katerega vpliv v stranki je bil po njenem mnenju vse preveč odločujoč. V seji poslanskega kluba je bila v nenavzočnosti dr. Beneša sprejeta resolucija poslanca Trnobranskega (pristaša Stříbrnega), da se dr. Beneš pozivlja, da izstopi iz uradniške vlade. Še preden je bila odglasovana resolucija, je bila odana v priobčenje raznim listom, tako da je bila onemogočena vsaka korektura o sklepu s strani strankinega izvrševalnega odbora. Dr. Beneš se je nahajal pred vprašanjem, ali odložiti mesto zunanega ministra, ali se pa zahvaliti stranki za poslanski mandat. Ker dr. Beneš ni hotel biti še naprej kamen spodtike strankinim nesoglasjem, je odložil mandat.

Resignacija dr. Beneša na poslanski mandat je povzročila med strankinimi pristaši veliko razburjenje. Proti Stříbrnega kampanji je bil vedno večji odpor v stranki. Dr. Beneš je dnevno dobival številne zaupnice od strankinih organizacij. Z odstopom dr. Beneša se je spor v stranki še povečal in dobil najresnejše lice, ko se je na njegovo stran odločno postavil voditelj stranke Vaclav Klofač.

Prišel se je boj Klofač-Stříbrny. Klofač je zagovarjal zunanjo politiko dr. Beneša in naglašal, da se mora v stranki onemogočiti vsaka tendenca, ki stremi za nasiljem v javnem udejstvanju in odločevati mora izključno le resnična demokracija v duhu humanitete. Stranki je za vzor predsednik Masaryk, katerega duševna avtoriteta je nedotakljiva. Stříbrny je nasprotno zagovarjal najradikalnejšo nacionalno politiko, ki se ne bi vstavila niti pred državnim prevratom. Sodelovanje z Nemci je nemogoče in če drugače ni doseči češke nacionalne večine v parlamentu, naj se oktroira nov volilni red. V javnosti so se raznesle vesti, da Stříbrny simpatizira s češkimi fašisti. Klofač je pozval Stříbrnega, da dementira v javnosti vsako zvezo s fašisti. Na Klofačev poziv Stříbrny ni odgovoril. Med tem se je zvedelo, da je odstavljeni fašistovski general Gajda obiskal Stříbrnega in ga prosil nasveta in pomoči, kar se je, tolmačilo tako, da je Stříbrny v zvezi s fašisti. Spor Klofač-Stříbrny je dosegel svoj višek, ko je Stříbrny izdal brošuro, kjer brezobzirno napada Klofača in Beneša, očita joč jima poleg načelnih prestopkov še manipulacije s strankinimi sredstvi v svoje osebne namene. Klofaču je Stříbrny še posebej očital, da ga je hotel s falzificiranim zdravniškim izpričevalom proglasiti za paralizirano, samo da bi se ga iznebil iz stranke. Klofač in Beneš sta nato v javnosti pobila Stříbrnega trditve. Razvila se je skratka nečedna osebna borba, katero je začel Stříbrny in s tem izgubil skoraj vse simpatije med strankinimi pristaši. Osebi Klofač in dr. Beneš sta gotovo tako vzvišeni, da je absurdno misliti, da sta v privatnem življenju kaj zgrešila, kar bi ju diskvalificiralo v javnem življenju.

Končne sodbe o sporu Klofač-Stříbrny ni mogel nihče drugi izreči kot strankin zbor, ki je bil tudi v to svrhu sklican v Brno. Na zboru zastopstva češkoslovaške socijalistične stranke dne 18. t. m. je bil delegatov po referatu V. Klofača predložen predlog, da se najprvo obsodi kampanjo Stříbrnega proti Klofaču, odobri korektnost Klofačevega nastopa in izključi iz stranke poslanca Stříbrnega, poslanca Trnobranskega, tajnika Šimeka in urednika Schwarza. Zaupnica Klofaču je bila odglasovana od 131 delegatov, dočim je za izključitev Stříbrnega in tovarišev glasovalo 96 delegatov za in 42 proti.

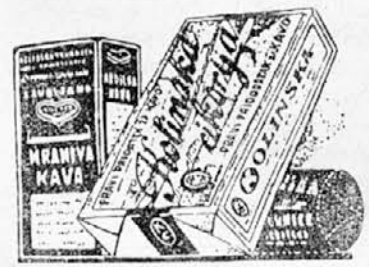
Drugi dan, 19. t. m., se je vršil strankin zbor v najlepšem soglasju. Navzočih je bilo 850 delegatov z glasovalno pravico. Zbor je vodil, viharno akklamiran, predsednik stranke V. Klofač. Z zborovanja so bili poslani brzozjavni pozdravi Masaryku, Benešu in pisateljici Jiráskovi. Še tekom zborovanja je prišel na pozdrav odgovor predsednika Masaryka, ki se glasi: «Zahvaljujem se za pozdrav

Pristnost in jakost Vam jamči naša

„Kolinska cikorija“

ki daje kavi izdatnost, lepo barvo in je izdelek domačega delavca ter zasluži, da se uporablja v vsaki rodbini! =|=|=

in želim zboru uspeha in stranki, da bi brzo in popolno prebolela krizo. Kriza ni nazadovanje in more biti začetek obnovljenega življenja. Želim Vam to obnovo v interesu našega političnega življenja in države.» — Zbor je pozdravil z daljšim pismom tudi dr. Beneš in Českoslovaška Obec legionarjev.

Na zboru je referiral o smernicah strankine politike dr. Franke, o socialno-gospodarskih vprašanjih Tučný in o socializmu kot vprašanju npravnosti in narodnosti V. Klofač. Po referatih in debati so bile sprejete resolucije, h katerim se še ob priliki povrnemo. Omeniti je, da politična resolucija brezpogojno priznava avtoriteto Masaryka in da se stranka izreka za parlamentarno sodelovanje z vsakomur, ki hoče iskreno služiti državi.

Na predlog V. Klofača se nazivlja odslej Česko-

slovaška socialistična stranka s svojim nekdanjim imenom: Českoslovaška narodno-socialistična stranka.

Za predsednika stranke je bil ponovno izvoljen V. Klofač, za podpredsednike pa Tučný, Klouda, Zeminova in Berkovec. Med člani osrednjega izvrševalnega odbora je bil izvoljen tudi dr. Beneš.

Kakor se poroča (navzlic izključitvi iz stranke) Stříbrny ne bo odložil mandata, ampak bo osnoval novo stranko. Posebnih izgledov pa njima na uspeh. Sicer je pa obžalovati, da se spor Klofač-Stříbrny ni mogel drugače poravnati, kot da sta morala oditi iz stranke dva odlična delavca Stříbrny in Trnobransky, ki sta bila že od svoje mladeniške dobe v prvih vrstah narodno-socialističnega pokreta.

licija vladnih strank je izumetničila večino, a ni ničesar napravila. Obetalo se je izenačenje zakonov in zakon o neposrednih davkih. Ostalo je pa le pri obetanjih. Jovanović trdi, da ima država 250.000 uradnikov, toliko kot nikjer na svetu. Zakaj se ruši radikalna stranka? Zato, ker ni več načelna stranka, ker nima več programa. Jovanović zahteva svobodne volitve, pravo narodno predstavništvo in z njim gospodarski parlament. — Voja Lazić je poudarjal, da brez razredne organizacije ni napredka. Vsi se organizirajo, samo seljak bi se ne smel. Lazić trdi, da se zahteva od uradnika, da služi partiji in ne državi. Ne ene stvari se ne doseže v uradih brez protekcije in denarja. Minister ne kontrolira dela uradništva, ampak samo vpraša, koliko kroglice dobi v njegovem srezu stranka. — Stranka je sprejela na svojem kongresu nov poslovnik.

Politični pregled.

Kongres pokrajinskih organizacij Socijalistične stranke Jugoslavije za Slovenijo se je vršil preteklo nedeljo v Celju. Kongresu je predsedoval Čobal; kot delegat glavnega strankinega odbora je bil navzoč dr. Topalović iz Beograda. Po poročilu upravnega odbora je prišlo do ostre kritike o delu dosedanjih funkcionarjev stranke. Stranka ima v Sloveniji le 24 krajevnih organizacij. Po referatih so bile sprejete resolucije o organizaciji in tisku («Delavska politika» je odslej oficijelno glasilo stranke), o razmerju stranke do socialističnega ženskega gibanja in o ponudbi grupe «Zedinjenje», ki se je ločila od komunistov in je za fuzijo s socialnimi demokrati. Kongres se je soglasno izjavil za fuzijo z «Zedinjaši». Končno je kongres protestiral proti zavlačevanju občinskih volitev v Ljubljani, Zagorju in Prekmurju in zahteval, da se potrdi izvolitev trboveljskega župana. Kongres je

napravil na vse navzoče zelo depremirajoč vtis, še prav posebno pa na one delegate, ki so videli socialno demokratično stranko drugače močno in enotno kot je danes. Organizatorno je socialna demokracija v Sloveniji zaenkrat na tleh.

Kongres saveza zemljo-radnikov se je vršil pretekle dni v Šabcu ob prisotnosti čeških in poljskih gostov ter pet tisoč strankinih pristašev. Glavna referenta sta bila na kongresu predsednik zemljoradniškega kluba Joca Jovanović in Voja Lazić. Jovanović je poudarjal v svojem govoru, da še ni dovršeno osvobojenje naroda, katero so pričeli Miloš in Karadjordje. Naloga zemljoradniške stranke je, da osvobodi narod od meščanskih strank. Pri vseh državnih oblasteh se zrcali partizanstvo. Vlada se je pokazala nesposobno, sedanje vlade ni mogoče podpirati, ker je brez zaupanja vrednih mož. V vseh ministrstvih odločujejo advokati. Koa-

uzunovićeve izjave. Ministrski predsednik Uzunović je sprejel novinarje in jim v daljši izjavi očrtal sedanji politični položaj v državi. Uzunović je poln optimizma in z vsem poudarkom zatrjuje, da ni vzroka za kakršnokoli politično izpremembo, ali pregrupacijo, ker obstoja med vladinima strankama popolno soglasje v vseh vprašanih skupne politike. Vlada je stabilna in ima po Uzunovićevem mnenju zaupanje obeh ustavnih činiteljev. Dalje pravi Uzunović, da Stefan Radić ni nikdar prišel do njega z zahtevo, da mora dr. Nikić izstopiti iz vlade! Povratek Nikole Pašića v Beograd bo le okreplil sedanjo vladno kombinacijo in bo razblinil vse ono, kar se doslej v tej smeri vsled nezadostne poučenosti veže na ime in namere Pašića. Kar se agitacije Svetozarja Pribičevića tiče je ministrski predsednik mnenja, da je sicer njegova akcija za razpis volitev zelo intenzivna, a je SDS v tem izolirana.

Pašić v Cavtatu. Na povratku iz Monte Carla se je Nikola Pašić v družbi svojega sina Radeja

Poročilo inspekcije dela v mariborski oblasti.

V zadnjih številkah našega lista smo prinesli poročilo ljubljanske Inspekcije dela. Danes prinašamo poročilo mariborske Inspekcije in dodajamo poročilu obenem tudi naše mišljenje.

Mariborska Inspekcija dela je v letu 1925. izvršila 1292 inspekcij pri 1289. podjetjih. Izdala je 88 dovoljenj za nova podjetja, 67 za razširjenje in 11 za premeščanje. Obravnav je imela 151, in sicer: vajenške zadeve 28, za državanje mezd 15, delavske listine 27, nepravilni odpusti 42, razne krivice in pritožbe 29 obravnav.

V 1289. inspiciranih podjetjih je bilo zaposlenih 10.108 delavcev, od teh 7255 moških in 2853 ženskih.

Izmed 88 novih podjetij bi bilo omeniti dve srednji žagi, eno sušilnico in parilnico lesa, en kamenolom, eno manjšo tovarno ogledal, tri manjše kemične tovarne za kosmetiko in ličila, nekaj oljaren, tri izvozne klavnice ob meji, eno srednjo tkalnico, malo tovarno strojev, dve žični vzpenjači za les, tri gozdne

železnice, eno stavbinsko in nekaj manjših vodnih žag ter drugih obrtnih naprav.

Delavska stanovanja so ostala v lanskoletnem stanju. Na novo se ni mnogo zgradilo, ker pomanjkuje za to gradiva. Le ena kovinska in kemična tovarna tvorita izjemo, ker zgradita vsako leto vsaj po eno večjo stanovanjsko hišo. Zopet vidimo, da se vse premalo upošteva določbe zakona o zaščiti delavcev, ki izrecno predpisuje gradbo zdravih delavskih stanovanj. In v celi mariborski oblasti imamo le dva podjetnika, ki gradita, vse ostalo ostaja leto za letom pri starem, enkrat vsled vnovčevanja, drugič vsled pomanjkanja sredstev; radovedni smo na izgovor prihodnje leto.

Varnostne in higijenske razmere so se v zadnjem letu nekoliko izboljšale, kar je posebno razvidno iz manjšega števila nesreč, katerih je bilo v letu 1925. skupno 904 napram 1311 v letu 1924. Od 904. nezgod je bilo 10 mrtvih, pa ne pri strojih. Pri strojih je bilo 162 nezgod, vse druge so se dogodile izven strojev. Manjše letošnje število nesreč je gotovo pripisati predvsem manjši zaposlenosti, v veliki meri pa tudi naraščanju uvidevnosti delodajalcev, da je treba skrbeti za zaščito delavskega življenja in varnosti. Vendar se je pa ugotovilo še veliko nedostatkov in je

bilo poslovanje Inspekcije dela tudi v tem oziru zelo živahno. Tako je tudi prav. Če bi vse Inspekcije dela pravilno izvrševale svoje naloge, bi morale nezgode padati in bi s časom ostal le mali odstotek prav slučajnih nezgod.

Izmed važnejših nedostatkov v varnostnem in higijenskem oziru se predvsem omenjajo slabe delavnice, pri manjših obrtnikih na kmetih, ki često služijo obenem tudi za vajeniška stanovanja in celo za stanovanja pomočnikov in mojstrove družine. To se je predvsem opažalo pri oblačilni stroki (krojači, šivilje, čevljarji) pa tudi pri pekovskih obrtnikih, kjer so se pekarnice ponovno uporabljale za spalnice vajencev.

Razmere v mestu so v tem oziru nekoliko boljše, vendar se je čestokrat opazila prevelika zasedenost v manjših delavnicah, tako na pr. pri neki šivilji in modistinji, kjer je v prostoru 45 m³ zaposlenih 9 delavk, med njimi 5 vajenk pod 18. leti; v drugem primeru pa pri nekem čevljarju, kjer je v prostoru 90 m³ zaposlenih 13 delavcev. V obeh primerih se je podvzelo primerne korake, da se nedostatek odpravi.

Pri večjih podjetjih v pogledu delavnic ni bilo zaznamovati večjih nedostatkov, le v treh kamnolomih so bile delavne barake v razpadajočem stanju, ter so se po intervenciji

ustavil v Cavtatu. Dnevno ga obišče več politikov radikalne stranke, da sprejmejo njegove direktive. Obiskal je Pašića tudi odvetnik Vladimir Martinac v zadevi korupcijskih afer, o katerih razpravlja anketni odbor. Po dolgi konferenci s Pašićem in njegovim sinom Radejem je Martinac odpotoval v Beograd z instrukcijami za Pašićeve prijatelje, ki so člani anketnega odbora. Kakor znano je Dra-

giša Stojadinović pismeno izjavil anketnemu odboru, da je tudi stari Pašić vedel za afere svojega sina. Stojadinović s tem indirektno obdolžuje Nikolo Pašića in je zato mogoče, da pozove k zaslišanju anketni odbor tudi starega Pašića. — Poroča se, da je Nikola Pašić zopet nekoliko obolel in ne namerava še takoj zapustiti Cavtata.

Po drugih državah.

Društvo narodov. Sedmo zasedanje Društva narodov je pred zaključitvijo. Najvažnejši dogodek je pač bilo sprejetje Nemčije v Društvo narodov. S tem korakom ni samo Nemčija ustvarila predpogoje za internacionalno sodelovanje z 49 državami, ki so članice Društva narodov, ampak je stopila tudi na realno pot zблиžanja s svojimi sosednimi državami. Prvi sadovi se že kažejo. Francoski in nemški zunanji minister sta se v bližini Zeneve sestala na daljšo konferenco, kjer sta obravnavala vsa sporna vprašanja, ki motijo mirno sožitje obeh držav. — Na pravkar vršeci se konferenci so bili izvoljeni tudi nestalni člani Sveta društva narodov in sicer za dobo treh let: Poljska, Čile in Rumunija; za dobo dveh let: Kolumbija, Holandija in Kitajska in za dobo enega leta: Belgija, Češkoslovaška in San Salvador. Stalni člani so: Nemčija, Anglija, Francija, Italija in Japonska. Velik uspeh Male antante je, da je v Svetu društvu narodov zastopana poleg Rumunije še vedno tudi Češkoslovaška. Dr. Beneš si je znal s svojim znanjem in velikim državnim pogledom ustvariti nepogrešljivo avtoriteto v koncernu držav. Prav tako je Jugoslavija odlično sodelovala pri letošnjem plenarnem zasedanju Društva narodov: njen predstavnik zunanji minister dr. Ninčić je predsedoval zasedanju in s svojim odličnim nastopom povzdignil ugled naše domovine v inozemstvu.

Pakt prijateljstva med Jugoslavijo in Poljsko, ki je bil podpisan v Zenevi, potrjuje v prvem členu nadaljnje iskreno prijateljstvo in sodelovanje obeh držav. Drugi člen obvezuje vladi, da se sporazumeta v vseh zunanjepolitičnih vprašanjih, ki interesirajo obe stranki, da se ohrani mir. V tretjem členu se obe državi obvezujeta, da za primer mednarodnih težkoč glede zunanjepolitičnih vprašanj takoj pristopita k izmenjavi misli v najdobrohotnejšem zmislu. Četrty člen predvideva sklenitev dogovora o arbitraži. Pakt ostane v veljavi tri leta.

Inspekcije dela obnovile. Glede stanovanj bi bilo omenjati samo še to, da je opaziti, da so pri manjših žagah delavska stanovanja iz higienskega in zdravstvenega ozira v zelo slabem stanju.

Higijske razmere so posebno pri manjših obratih v zelo slabem stanju. Konstatiralo se je v tem pogledu precej nedostatkov, krivda pa je v mnogih primerih na delavčevi strani, ker tudi od te strani ni posebnega razumevanja za to, ter je potrebno še mnogo prosvetnega dela med delavstvom. Te besede v poročilu mariborske Inspekcije dela podpisujemo z obema rokama, ker so pravilne in resnične. Prosvetnega dela manjka res našemu delavcu in tudi on mora poznati podrobno vse določbe in predpise o higijeni in zdravstvu v delavnicah, pa bo po njegovi inicijativi marsikak nedostatek odpadel. Poglejmo naprej, kaj pravi poročilo. Pri mnogih podjetjih so n. pr. kopalnice na razpolago, katerih se pa delavci v zelo malem številu poslužujejo. Neko podjetje je dalo delavstvu tudi brisače na razpolago, ki pa so že prvi teden bile odnešene domov, seveda se sedaj podjetje brani dati druge na razpolago. Neverjetno skoraj, a vendar resnično. Naš delavec se vse premalo poslužuje kopalnišč. Kar je kopanja več kot enkrat mesečno, se mu zdi odveč. In vendar

— S paktom je znatno utrjena pozicija Male antante.

Rezultat španskega plebiscita. Primo di Rivera se je moral zateči k plebiscitu, da se vsaj začasno še obdrži na vladi. Špansko ljudstvo naj bi z glasovanjem odobrilo njegovo diktaturo. Volitve niso bile svobodne in glasovalo se je javno. Plebiscit zato ne znači svobodne volje španskega ljudstva. Uradno se razglša, da je šest milijonov državljanov glasovalo za Primo di Rivero. Opozicija se je absentirala od volitev. Voditelji opozicije so večnoma v Franciji kot politični emigranti.

Nesoglasje med Francijo in Italijo. Fašisti so mnenja, da je bil načrt za atentat na Mussolinija zasnovan med italijansko emigracijo v Franciji, ki šteje 200.000 oseb. Fašisti dolže francosko vlado, da indirektno podpira emigrante, ker jim dovoljuje bivanje v svoji državi. Ko se je v Italiji zvedelo, da je prišel atentator iz Francije, je vse fašistično časopisje pričelo s hujskanjem proti Franciji in zahtevalo, da francoska vlada izžene vse italijanske emigrante. Efekt fašistovskega hujskanja je bil, da so množice demonstrirale pred francoskima konzulatoma v Livornu in Trstu. Italijanski karabinerji so branili francoske konzulate pred razburjeno množico; padlo je več strelcev in v Trstu je prišlo celo do boja med karabinerji in fašistovsko milico. Red se je v Trstu vzpostavil šele potem, ko je bilo proglašeno obsedno stanje. Vse svetovno časopisje ostro obsoja fašistovske izpade proti Franciji. Poincaré je pozval k sebi italijanskega ambasadeura v Parizu in izrekel svoje ogorčenje nad pisavo italijanskega časopisja. Poincaré je apeliral na italijansko vlado, da prepove nadaljno časopisno kampanjo proti Franciji. Italijanski vladi je to tem lažje, ker v Italiji itak ne sme časopisje pisati drugače, kot je po volji fašistov, ki so de facto vlada.

bi moral znati vsak delavec, da je snaga vir zdravja. Če vendar zahtevamo od podjetnikov, da nam preskrbijo kopalnišča, jih moramo potem tudi uporabljati.

Varnostne razmere so se nekoliko zboljšale, ker sta delodajalec in delavec pričela pojmovati potrebo zaščitnih naprav, tako n. pr. se le še malo kedaj opazi, da ne bi bila tudi krožna žaga opremljena z varnostnim klobukom, vendar pa je tudi v tem oziru bila Inspekcija dela primorana intervenirati, posebno v lesni stroki, kjer so razmere najslabše in kjer se je tudi letos zgodilo največ nesreč pri strojih. V neki električni centrali so se ugotovile posebno kričeče razmere, kjer so bili delavci vsled izredno slabih instalacij pri visoki napetosti trajno v smrtni nevarnosti in je pripisati le izredni sreči, da se ni pripetila težja nesreča. Inspekcija dela je poskrbela, da se razmere zboljšajo.

Vprašanje vajencev je tudi pokazalo precej nedostatkov. Ugotovilo se je ponovno pri manjših podjetjih preveliko število vajencev, tako da v mnogih primerih ni bila podana garancija, da se bo vajenec temeljito izučil v svoji stroki. Opažati je v tem oziru nazadovanje, ker se je pričelo smatrati vajenca za ceneno delovno moč, ne pa za bodočega pomočnika, ter se vsled tega ni pokazalo po-

Pangalosi načrti. Odstavljeni grški diktator Pangalos je izjavil nekemu grškemu novinarju, da je imel namen, tik pred svojim političnim strmoglavljenjem, napovedati Turčiji vojno. Povod za vojno je bila zahteva, naj se vrnejo konfiscirana imetja grškim beguncem. Za Pangalosi načrt je vedel edinole grški zunanji minister. Turčijo je hotel Pangalos presenetiti z dobro pripravljeno grško vojsko.

Serijski novi zakoni v Italiji. V fašističnih krogih se vrše priprave za uveljavljenje novih zakonov, ki naj varujejo Mussolinijevo oblast. Že v bližnjem zasedanju rimskega parlamenta bo sprejet zakon, ki uvaja zopet smrtno kazen v Italiji, zakon, ki odpravlja poroto, in zakon, ki naj vsebuje represivne postopke proti elementom, ki vodijo v inozemstvu protidržavno propagando.

Nizozemski socialisti za monarhistični ceremonijel. Nizozemski socialisti so sklenili, da se odslej udeležujejo svečanih otvoritev parlamenta, pri katerih se čita prestolni govor. Doslej se socialisti niso udeleževali takih sej.

Nova falzifikatorska afera. Pariška banka je po svojem zastopniku v Budimpešti naznanila policiji, da so se zopet pojavili v prometu falzificirani franki. Baje so to one novčanice, katerih policija ni zaplenila Windischgrätzovim sodnikom. Teh bankovcev je okrog 6000. V novo afero je zapleten zopet škof Zdravec. Dalje so v Budimpešti odkrili offset-stroj in klišee, ki so bili pripravljene za falzificiranje frankov.

Velike manifestacije za svetovni mir. Nizozemske strokovne organizacije so organizirale veliko manifestacijo za svetovni mir in za osemurno delo. Manifestacije so se vršile v Haagu in je v sprevedu sodelovalo 100.000 oseb in 1557 udruženj.

Iz NSS.

Seja izvršilnega odbora N. S. S. se bo vršila v nedeljo 26. septembra točno ob 10. uri dopoldne v strankinih prostorih Narodnega doma v Ljubljani. Vse člane izvršilnega odbora pozivamo, da se te seje polnoštevilno udeležijo. V primeru, da bi se kak član iz kateregakoli vzroka seje ne mogel udeležiti, pa naj pošlje pismeno svoje predloge, o katerih se bo na seji razpravljalo. Prosimo, da pridejo vsi člani točno ob napovedani uri, da se seja ne zavleče na popoldne. — Načelstvo N. S. S.

sejne pažnje za njegovo vzgojo. Mnogo primerov je, da delodajalec vajenca po končani učni dobi odpusti, ter vzame drugega vajenca, vsled česar vlada med pomočniki velika brezposelnost, pomočniki pa ravno vsled tega sistema ne morejo biti predobro kvalificirani. Opažalo se je tudi nekaj primerov, da vajenci niso bili zaposleni samo v obrti, ampak tudi v delodajalčevem gospodinjstvu, za sekanje drv, na polju itd. Obiskovanje šol je še vedno pomanjkljivo. Delovni čas mladoletnih vajencev je še mnogokrat prekoračen. V mnogih primerih plačujejo vajenci visoko učnino in odškodnino, v drugih krajih pa ni nikake učnine, tudi prispevke za okrožni urad plačujejo celo po učni dobi stariši, akoravno to nasprotuje zakonu o zavarovanju delavcev, da ter je imela Inspekcija dela mnogo posla, da se je ta nedostatek odpravil, ker veliko mojih strojev ni hotelo plačevati teh prispevkov in so hoteli razveljaviti učno pogodbo. Pohvalno bi bilo omeniti, da imajo skoro vsa podjetja, ki obratujejo na tovarniški način, svoje vajence prijavljene pri zadrugah; neko kovinarsko podjetje ima svojo vajeniško šolo ter svoje vajence tudi brezplačno popolnoma oskrbuje.

Zaposlenje delavstva.

V mariborski oblasti je 1 podjetje, ki ima zaposlenih preko 1000 delavcev, 1 ima nad

Strokovni vestnik.

Še enkrat dejanski napadi na naše odbornike.

V eni zadnjih številčk lista smo priobčili vest o grdem napadu, ki ga je zagrešil član internacionalne organizacije v Rušah na našega predsednika Vrhovnika in smo že takrat omenili, da se končno dejanje tega napada odigra pred sodiščem, kjer bo napadalec prejel zaslužno plačilo. Prejšnji teden se je v Mariboru končno dejanje tudi odigralo in je napadalec Moravčnik dobil 8 dni zapora, obenem pa mora nositi vse pravdne stroške zaradi napada na našega predsednika. Moravčnik se je sicer pritožil, a mu je sodnik sam pripomnil, da ga veseli pritožba, ker bo vsaj prejel zaslužno kaznen, medtem, ko je bil sedaj milostno obsojen.

Mi smo zadnji naš dopis naslovili tudi na organizacijo socijalnih demokratov in stavili vprašanje, ako se s takimi napadi identificira. Ker nismo prejeli odgovora, smatramo, da je vodstvo Strokovne komisije soodgovorno na takih napadih, ker bi sicer morale izvajati konsekvence in člane, ki se poslužujejo dejanskih napadov, izključiti iz svojih vrst.

Iz Ruš nam sporočajo, da se naše člane vsak dan straši s ponovnimi napadi in se jim celo z revolverji grozi, ako ne nehajo biti člani naše organizacije. Mi smo že povedali in ponovno to povemo: **groženj se ne bojimo in napadov tudi ne.** Za enkrat smo dali vsaj enemu priliko, da je dobil zaslužno plačilo, odslej bomo vsakogar že za samo grožnjo oddali tja, kamor spada. Če vse to ne bo pomagalo, bomo posegli po samoobrambi in na nas ne bo krivde, ako jo bo kdo izmed sodrugov pošteno izkupil. Mi nismo izživali takega boja, ako ga pa člani Strokovne komisije želijo, naj ga nadaljujejo. Mi se bomo znali boriti.

Tudi Delavsko zbornico smo pozvali, naj se izjavi k tem napadom, ki izvirajo iz strokovnega in ne političnega gibanja, pa tudi nismo dobili nikakega odziva. Ne verjamemo, da bi Delavska zbornica odobravalala klanje med člani posameznih organizacij in bo podzela vse potrebne korake, da se to prepreči.

500 delavcev, 5 jih ima od 200 do 500, 10 jih ima od 100 do 200, 19 jih ima od 50 do 100, 35 jih ima od 20 do 50, 31 jih ima od 10 do 20 in 888 do 10 delavcev.

V preteklem letu ni bilo opažati, da bi bili zaposleni v tovarnah mladoletni delavci pod 14. letom. Pač pa je bilo opaziti, da so nekatera podjetja zaposlovala v razmerju do prejšnjega leta večje število mladoletnih delavcev med 16. in 18. letom, da bi tako prištedili na mezdah. Osrednji urad za zavarovanje delavcev je predložil ovadbo, da se pri nekem kovinskem podjetju izkoriščajo mladoletni delavci.

Inspekcija dela je rešila več pritožb glede prekoračenja delovnega časa in izrabljanja delavcev.

Za dovoljenje nadurnega dela je zaprosilo 29 podjetij in jim je Inspekcija dela tudi ugodila. Tukaj veljajo naše besede, ki smo jih v zadnji številčki napisali na račun ljubljanske Inspekcije dela.

V mariborski oblasti vlada precejšnja brezposelnost, posebno v kovinski in kožarski industriji. Neka tovarna tanina je v sredi leta ustavila obrat in odpustila 180 delavcev. Neka tovarna za izdelovanje obk je reducirala obrat in je odpustila do 50 delavk.

(Dalje prihodnjič.)

Ponavljamo pa še enkrat: če želite boja, ga boste imeli, samo opozarjamo vas, da nas ne boste pozneje pitali z denuncijanti itd. Mi neradi koga javljamo oblasti, **tolovaje in razbojnike, ki prežijo na naše člane ob cestah, pa bomo brezpogojno izročali v roke pravice ali pa sami obračunali z njimi.**

To je naša zadnja beseda!

Ustanovna občna zbor v Mežici in Črni na Koroškem.

Kar se je zdelo še pred meseci nemogoče in kar so vsi internacionalci sploh smatrali za nemogoče, to se je v nedeljo 19. t. m. zgodilo. V najhujši rdeči republiki, kjer ima Bernot svojo domeno, smo imeli dva ustanovna občna zbor in ustanovili smo dve novi podružnici, za kateri vlada med rudarji veliko zanimanje in se jima obeta najlepša bodočnost.

V Mežici se je vršil občni zbor v nedeljo dne 19. t. m. ob 10. uri dopoldne v prostorih gostilne Stopar. Občni zbor je otvoril in vodil tov. Josip Lakoše, ki je pozdravil vse prisotne in poudarjal velik pomen ustanovitve podružnice Narodno strokovne zveze v Mežici. Za tem je občni zbor pozdravil v imenu Izvrševalnega odbora centralni strokovni tajnik tovariš Kravos. O pomenu in namenu NSZ je govoril okrožni tajnik tov. Tumpej, ki je potem tudi obrazložil ustroj NSZ in dal vsa potrebna navodila. Po poročilih se je vršila volitev novega odbora in so vzklikom izvoljeni v odbor sledeči tovariši: predsednik Josip Lakoše, topilec; podpredsednik Josip Leskovšek, strojevodja; tajnik Ivan Capuder, rudar; blagajnik Jožef Kunc, rudar; odborniki: Ferdo Pustoslemšek, Maks Potočnik in Ivan Spruk, vsi rudarji; v nadzorstvo pa Luka Kos in Florjan Koprivnik, oba rudarja. Po volitvah je tov. Kravos dal novemu odboru navodila, kako naj započne važno delo med rudarji in kako naj jih zopet privede med svoj narod. Ob splošnem navdušenju za NSZ je novoizvoljeni predsednik tov. Lakoše zaključil lepo uspeli občni zbor.

Popoldne istega dne se je ob 3. uri vršil ustanovni občni zbor za Črno v dvorani gostilne gospoda Krulca. Občni zbor je otvoril in vodil predsednik pripravljalnega odbora tov. Pavle Cesar, ki je po otvoritvenem pozdravu dal besedo okrožnemu tajniku tov. Tumpeju, ki je obrazložil pomen in namen Narodno strokovne zveze. Njegovo izvajanje so vzeli zborovalci z odobravanjem na znanje. Nato je o delavskem položaju obširno poročal centralni strokovni tajnik tov. Kravos, ki je poudarjal obenem nujno potrebo po narodni strokovni organizaciji v obmejnih krajih, kakor sta Mežica in Črna. Po poročilih so se izvršile volitve odbora in so soglasno bili izvoljeni naslednji tovariši: predsednik tov. Pavle Cesar, rudar; podpredsednik tov. Ivan Vauhnik, strojnik; tajnik Rajko Jančar, topilec; blagajnik Jakob Gradišnik, rudar; odborniki: Makso Rejk, kovač; Avgust Godec in Ivan Gumpolt, oba rudarja; namestnika Ivan Močilnik in Rudolf Rošer, rudarja; preglednika računov Avgust Paradiž in Juri Filatov, oba rudarja.

Po volitvah je tov. Kravos pozdravil novi odbor in mu dal navodila o delu, katerega je dolžan izvršiti. Ob velikem navdušenju za Narodno-strokovno zvezo je predsednik tovariš Cesar zaključil lepo uspeli občni zbor.

Novi podružnici pod našo lepo Peco iskreno pozdravljamo in jima želimo obilo uspeha. Narodno delavstvo v Črni in Mežici se bo gotovo z veseljem oprijelo svoje organizacije, katero je tako dolgo pogrešalo. Vsi narodno zavedni delavci v naše nove podružnice.

★

Vsem podružnicam NSZ. Nekatero podružnico sprašujemo glede skioptikona, da li je potrebna elektrika ali ne. Sporočamo, da so skioptikoni urejeni za električno luč in se naj torej predavanja vršijo v prostorih, kjer je elektrika na razpolago. Kulturno-prosvetni odsek pa je obljubil, da bo vsaj en aparat vporabljen tudi v prostorih brez elektrike. Dokler pa tega aparata ni, naj se vršijo predavanja v prostorih z elektriko.

Delavska zbornica objavlja uradno: Deputacija Delavske zbornice, ki je odšla v Beograd na podlagi sklepa upravnega odbora DZ v seji dne 5. septembra t. l. v svrhu zaščite interesov delavcev in nameščencev v sporu, ki je nastal med vlado in predstavniki rudarske industrije, poroča: Po vsestranski pripravi pri pristojnih oblasteh v Sloveniji, je odpotovala delegacija dne 11. septembra t. l. v Beograd. Naslednji dan je na daljši konferenci s centralnim tajništvom DZ ukrenila vse potrebno za intervencijo pri raznih resortnih ministrstvih. Dne 13. t. m. je pod vodstvom centralnega tajnika dr. Z. Topalovića obiskala ministra za poljedelstvo, g. Puclja, in ministra za promet. Oba ministra je deputacija podrobno poučila o zadevi ustavitve obratovanja v rudnikih TPD ter obrazložila težke posledice, ki bi nastale za delavstvo in celokupno narodno gospodarstvo, ako državne železnice ustavijo nabavo premoga od strani TPD. Pri imenovanih ministrih je delegacija nadalje slišala, da je spor med vlado in rudarskimi podjetniki že poravnat, da pa hočejo slednji ceno spoznati v doglednem času prevalliti na delavstvo v obliki znižanja mezd in podaljšanja delovnega časa. Delegacija je proti tem nameram najodločneje protestirala ter iznesla konkretne dokaze, ki ne dopuščajo znižanja delavskih prejemkov in podaljšanja delovnega časa. 14. t. m. je zainteresirala za stvar ministra za socijalno politiko, ministra za trgovino in obrt in ministra za šume in rude, ter jih zaprosila za vsestransko pomoč. Ministrstva so pokazala za vse stvarne utemeljitve in predloge delavske delegacije umevanje in obljubila svojo zaščito. Delegacija je končno o vsej zadevi informirala še slovenske poslance. V parlamentu je našla poslance Jugoslovanskega kluba, ki so ji po obrazložitvi položaja obljubili, da bodo ščitili delavske interese. — Beograd, dne 15. septembra 1926. — (Dopis smo za zadnjo številko «Nove Pravde» dobili prekasno, zato ga objavljamo šele danes. — Op. ured.)

† Franc Kunšek. Iz Hrastnika smo prejeli tužno vest, da je v soboto 18. t. m. ob 11. uri 25 min. dopoldne zasul zasip v jami našega dobrega in zvestega člana, tovariša Franca Kunšeka. Ponesrečenca so prepeljali v ljubljansko bolnico, kjer je v nedeljo ponoči umrl. Pogreb pokojnika se je vršil v torek, dne 21. t. m. popoldne in se ga je udeležil tudi Izvrševalni odbor po svojem zastopniku. Našemu dobremu tovarišu naj bo prav lahka ljubljanska gruda, njegovim zaostalim pa izrekamo iskreno tovariško sožalje.

SENOVO PRI RAJHENBURGU. Tukajšnja podružnica Narodno strokovne zveze priredi v nedeljo 26. t. m. ob 4. uri popoldne v rudniški restavraciji članski sestanek, na katerem poroča delegat centrale iz Ljubljane. Vabimo vse člane, da se tega sestanka polnoštevilno udeleže, ker se bo na njem razpravljalo o aktualnih delavskih vprašanjih.

Ustanovni občni zbor Narodno strokovne zveze. Izvršilni odbor je na svoji zadnji seji sklenil, da se vrši ustanovni občni zbor v nedeljo dne 24. oktobra t. l. ob pol 10. uri dopoldne v Ljubljani. Na ta občni zbor bodo morale poslati vse podružnice svoje zastopnike in jih zato že sedaj opozarjamo, da bodo takrat storile svojo dolžnost. Prihodnji teden dobijo glede zborovanja vse podružnice natančna navodila in vabila. To je potem upoštevati.

Ustanovni občni zbor Narodno-strokovne zveze v Kranju. V petek 10. t. m. se je vršil v Kranju v

gostilni Engelman ustanovni občni zbor podružnice Narodno-strokovne zveze za Kranj. Občni zbor je otvoril predsednik pripravljalnega odbora tovariš Andrej Gašperlin. O pomenu in namenu strokovne organizacije je poročal strokovni tajnik tovariš Kravos iz Ljubljane, ki je tudi obrazložil pomen Narodno-strokovne zveze za domače delavstvo. Po prečitaniu pravil se je z vzklikom izvolil naslednji podružnični odbor: predsednik Andrej Gašperlin, podpredsednik Štefan Galjot, tajnik Otmar Zupančič, blagajnik Franc Tomazič, odborniki Anton Nadižar, Marija Mežnar, Mara Pogačnik, Anton Višner, Viktor Mihelčič, Franc Segula in Franc Janhar. Pregledovalca računov Ivan Podlipnik in Berta Flander. Po končanih volitvah se je oglašila k besedi tovarišica Marija Podlipnik, ki je pozvala izvoljene odbornike, naj svoje častne funkcije izvršujejo vestno in v korist delavstva. Tudi tovariš Sajovic je pozval odbor k resnemu in agilnemu delu. G. Sajovic je poročal o tkalski šoli, katero otvori mestna občina in poziva delavstvo, naj se te šole oprime z ljubeznijo, ker bo ravno ta šola

dala našemu narodu novih strokovnjakov, katerih nam danes manjka. Po pozdravnih besedah tovariša Gašperlina se je lepo uspeli ustanovni občni zbor zaključiti.

STRAZIŠČE PRI KRANJU. Podružnica SSDU priredi v soboto dne 2. oktobra ob 20. uri v gostilni g. Antona Križnarja članski sestanek, na katerem poroča delegat centrale iz Ljubljane. Vabimo vse tovariše, da se tega sestanka polnoštevilno udeležijo.

MEDVODE. V sredo 22. t. m. se je vršila pri nas širša odborova seja, kateri je prisostvoval strokovni tajnik tov. Kravos, ki je dal odboru podrobna navodila za delovanje podružnice v jesenskem in zimskem času. Odbor je potem sklenil prirediti par skioptičnih predavanj in v svrhu podpiranja brezposelnih tudi nekaj prireditev. Prva taka prireditev se vrši v nedeljo 3. oktobra t. l. ob 4. uri popoldne v gostilni tovariša «Detela». Podružnica priredi ta dan vinsko trgatov in vabi tem potom vse člane in prijatelje narodnega delavstva, da prihitijo polnoštevilno na to prireditev in podprejo s tem naše brezposelne člane.

Mladinski vestnik.

JESENICE. Na zadnjem članskem sestanku «Bratstva», ki se je vršil v četrtek, dne 16. septembra t. l. je bilo na sporedu predavanje društvenega tajnika o «Spartahovi vstaji». Zanimiva zgodovinska snov, ki je prav poučna obenem, je navzočim članom izredno ugajala. — «Pulpanov večer» v torek 21. t. m. je bil v vseh ozirih za nas dostojna proslava našega praznika in spomina boreca za naša sveta prava. Br. Stane Bokal je imel

globoko zasnovan in vzorno, navdušujoče podan govor. Krasno je nakazal Pupalanovo življensko borbo, njegovo junaštvo in tragično pot. Na večeru je pridno igral violinski kvartet, recitalo se je Kragljevo «Karl Pupalan» in nekaj sonetov Mile Klopčiča. Lokal je bil prav prijetno okrašen, le udeležba bi bila lahko boljša. Sicer je pa neudeležencem lahko žal. Mladina, naprej, v prve vrste!

Tedenske vesti.

— **Obisk češkoslovaških parlamentarcev.** Po dosedanjih dispozicijah se pripelje 70 češkoslovaških parlamentarcev dne 3. oktobra zvečer v Beograd. Na kolodvoru bodo svečano sprejeti. V ponedeljek 4. oktobra se vrši v narodni skupščini slavnostna seja naših in češkoslovaških poslancev. V sredo 6. oktobra odpotujejo češkoslovaški parlamentarci v Mladenovac, Arangjelovac in Topolo, od tam pa v Niš in Skoplje. V Beograd se vrnejo gostje v petek zvečer in se takoj odpeljejo v Zagreb, kjer ostanejo vso soboto. V nedeljo potujejo v Split in od tam v ponedeljek z ladjo na Sušak in s posebnim vlakom čez Karlovec v Ljubljano, kamor pridejo v torek dopoldne ob 11. uri. V Ljubljani ostanejo češkoslovaški poslanci do večera, nakar se odpeljejo na Bled, kjer jih sprejme kralj v posebni avdijenci. Z Bleda se vrnejo češkoslovaški gostje v sredo zvečer čez Jesenice v svojo domovino.

— **Skupščina Ciril in Metodove družbe** se je vršila preteklo nedeljo v Rogoški Slatini. Veliko število udeležencev je pokazalo, da še ni zamrl zmisel za naše narodno-obrambno delo. Skupščino je otvoril predsednik Andrej Senekovič, ki je v pozdravnih besedah podal historijat CMD in poudaril, da bo družba še za naprej vsestransko podpirala in pospeševala slovensko šolstvo in prosveto ne samo v naši državi, temveč tudi v tujini, kjer prebivajo Slovenci. Zelo zanimivo je bilo tajniško poročilo inž. Mačkovska, ki je orisal razvoj družbinega delovanja in njenih uspehov. Ako bi ves naš narod sprejel cilje in ideje naše družbe, bi bilo za časa prevrata po nekaterih krajih naše domovine delo vse lažje. Tako je bil koroški plebiscit izgubljen že pred 30 leti, ko so se klerikalci dvignili proti idejam naše družbe. Od 85 šol, ki se nahajajo na slovenskem Koroškem, ima večina nemški poduk, dočim je na ostalih šolah slovenščina le za dekoracijo. V Sloveniji pride na Nemce relativno večje število šol kot na Slovence, v Vojvodini pa je nastalo nemško šolstvo šele po prevratu v naši lastni državi in z našimi državnimi sredstvi. V Primorju so bile takoj po italijanski

okupaciji zatvorjene vse slovenske privatne šole. Novi fašistovski šolski zakon je pa naš jezik pognal iz 188 naših šol na Goriškem, iz 15 na Tržaškem, iz 222 v Istri in iz 65 na Notranjskem; skupaj je torej čez 490 šol poitalijančenih. Nobena sila ne bo mogla ubiti slovenske nacionalne zavesti, kajti narodi ne poginjajo vsled naredb in dekretov. Slovenski narod bo ostal, ko današnjih italijanskih in nemških nasilnežev že zdavnaj ne bo več. — Blagajnik CMD je poročal, da so družbini dohodki znašali v preteklem letu 878.632 Din, izdatki pa 992.284 Din. Čista družbina imovina je znašala koncem leta 1925. 1.306.544 Din in se je tekom leta pomnožila za 134.742 Din. — Pri volitvah so bili z malimi spremembami izvoljeni dosedanjí odborniki; častnim članom je bil izvoljen društveni blagajnik Aleksander Hudovernik.

— **Dalmatinske delavske zbornice za jadransko progo.** Na seji upravnega odbora delavskih zbornic v Splitu je bil sprejet predlog, v katerem se ugotavlja, da vse delavske zbornice uvidevajo važnost zgraditve jadranske proge tako v pogledu gospodarskega in kulturnega razvoja države, kakor tudi v interesu delavskega razreda, ker bo olajšana z javnimi deli trajna brezposelnost.

— **Stanovanjska akcija za javne nameščenice.** V državnem proračunu je votiran znesek 12.000.000 dinarjev za zgradbo stanovanjskih hiš javnim nameščencem. Ministrstvo za socialno politiko je izdelalo pravilnik o porabi stanovanjskega fonda. Iz fonda se bodo dovoljevali krediti samo državnim nameščencem. Fond za stavbo stanovanjskih hiš obstoji iz navedenih 12.000.000 dinarjev in bo od države nadoknaden še z novimi krediti. V fond se stekajo tudi dohodki iz kazni pri prestopku stanovanjskega zakona, dalje dotacije raznih samoupravnih teles in končno obresti od kapitala. Krediti se ne bodo dovoljevali za popravila in adaptacije zgradb, ne za kupovanje starih zgradb, ampak izključno le za zgradbo novih stanovanj. Izjemoma lahko dovoli ministrstvo kredite za nakup zemljišč za kolonije, če za to prosijo zainteresirane

zadruga. Prvenstvo za prejem kreditov uživajo stavbne zadruge javnih nameščenec. Kreditov ne dobe nameščenici, ki uživajo državna naravna stanovanja, nameščenici, ki imajo lastne hiše, ali če stanujejo v hiši svoje žene. Posojilo se dovoli v štirikratnem iznosu kapitala, katerega poseduje prosilec, vendar pa ta vsota ne sme presegati v Beogradu in Zagrebu 120.000 in v ostalih mestih 100.000 dinarjev. Stanovanjske zadruge nameščenec morajo biti osnovane na principu deležev in se dobiček zadruge ne sme razdeljevati med člane. Višina obresti za posojila znaša 5 odstotkov in se obračunava polletno in v naprej. Rok za amortizacijo je predpisan za zadruge na 20 in za ostale nameščenice 15 let. Dolžniki imajo pravico, da ob vsakem času plačajo vso izposojeno vsoto. Državno posojilo se vknjiži na novi stavbi na prvo mesto. Dokler ni vrnjeno državno posojilo, dolžnik nima pravice, da drugje obremeni hišo. S fondom gospodari posebni odbor za graditev stanovanjskih hiš (pri ministrstvu za socialno politiko), kateremu se predlagajo prošnje za posojila s potrebnimi opisi in načrti. — Načrt za zgradbo stanovanjskih hiš javnim nameščencem je lep, samo vsota 12.000.000 je za vso državo smešno nizka. Komaj 120 nameščenecv dobi lahko po 100.000 Din in fond je izčrpan!

— **Nov program za dvorazredne trgovske šole.** V ministrstvu prosvete se pripravlja nov učni načrt in program za dvorazredne trgovske šole, ki se nahajajo tostran Save in Dunava in imajo značaj nadaljevanje osnovnih šol s trgovsko smerjo.

— **Izplačevanje uradniških razlik.** S 25. septembrom se prične (po poročilih iz Beograda) izplačevanje uradniških razlik.

— **Zavidljive plače.** «Naš Glas» priobčuje podatke o plačah na Nizozemskem in pravi: Najnižji javni nameščenici, cestni pometarči, stražniki, zaslužijo kot začeteniki v Amsterdamu na leto 1800 goldinarjev. Če odbijemo 17 odstotkov za stanovanje in 0-7 odstotka za davščine, jim ostane na leto za življenje 1254 goldinarjev ali 2390 Din na mesec. Mornarji, sprevodniki, kurjači v plinarni in ostali nižji uslužbenci dobe na mesec po 3500 Din. Mestni vrtnarji, kontrolorji cestne železnice in blagajniki pri plinarni zaslužijo na mesec povprečno 4440 Din; komptoaristi, krojači-učitelji, trgovski sluge po 5670 Din; učitelji, občinski uradniki, poštni uslužbenci po 6900 Din, višji uradniki, brzojavni uslužbenci po 9700 Din na mesec. Vračunanih je pa že povsod 17-5 do 20 odstotkov za stanovanje in 0-7 do 5-9 odstotka za davek. Vsi ti mesečni dohodki so mišljeni kot čisti prihod. V poštev je pa treba vzeti dejstvo, da so omenjeni učitelji in brzojavni uslužbenci samo višji in starejši uradniki, nikakor pa ne nameščenici z visokošolsko izobrazbo ali pa predstojniki uradov ali celo direktorji. Primera z dohodki naših javnih nameščenecv je smešna. Nehote se nam vsiljuje misel: Ali ne bi bilo umestno, da bi se otvorila skupna fronta vseh javnih nameščenecv, da bi bil poudarek naših zahtev na vse strani odvažnejši? Zakaj bi bilo baš pri nas nedosegljivo, kar je drugod že fakt?

— **Novinarski kongres** se vrši od 27. do 29. t. m. na Cetinju. Glavna skupščina bo v dvorani nekdanjega črnogorskega parlamenta.

— **Mednarodni kongres poštne uslužbencev** je bil te dni otvorjen v Parizu. Na kongresu je zastopanih 480.000 organizirancev.

— **Tujski promet v Primorju** je bil letošnjo sezono izredno živahen. Do konca avgusta je obiskalo naše Primorje okrog 30.000 oseb. Računa se, da so potrošili letoviščarji v Primorju nad 600 milijonov dinarjev.

— **Slabo gospodarstvo.** Državno tovarno sladkorja na Čukarici pri Beogradu so inspicerali člani finančnega odbora ter ugotovili, da znaša deficit v letih 1924. in 1925. 31 milijonov dinarjev. Ravnatelj je opravičeval primanjkljaj s tem, da je sladkor prodajal po nizki ceni, dočim je moral kupovati peso zelo drago. Državna tovarna je kartelirana. Na sladkorne cene nima torej nobe-

nega vpliva, le država ima trpeti vsakoletne ogromne izgube. Taka državna podjetja res niso splošnosti v korist.

— **Mezdno gibanje poljskih rudarjev.** Med lastniki poljskih rudnikov in rudarji je izbruhnil mezdni spor. Rudarji zahtevajo povišek mezd. Rudarjem se pridružuje ostalo delavstvo na Poljskem, ki tudi zahteva materijelno poboljšanje svojega položaja.

— **Reforma pouka na osnovnih in meščanskih šolah.** Z novim učnim programom za osnovne in meščanske šole, ki ga je izdelalo ministrstvo prosvete, bodo izvršene gotove reforme v pouku in sicer po novih vzgojnih načelih in novih potrebah družabnega življenja. V osnovnih in meščanskih šolah se bo posvečala večja pozornost posebno ročnemu delu in telesni vzgoji. V meščanske šole se uvede vrh tega še en nov predmet, da bodo imeli gojenci vpogled v državljanske in sploh socialne dolžnosti. Pri raznih predmetih, kjer je to potrebno in mogoče, pa se bodo tudi boljše upštevale metode eksperimentalnega pouka.

— **Naša delegacija na mednarodnem invalidskem kongresu.** Na mednarodnem invalidskem kongresu, ki bo otvorjen danes v Zenevi, bosta zastopala naše Udruženje vojnih invalidov gg. Lazarevič in J. Popović.

— **Razširjenje strokovne šole.** Ministrstvo trgovine in industrije je pretvorilo obstoječo enoletno mizarško in strugarsko mojstrsko šolo pri tehnični srednji šoli v Ljubljani v dvoletno mizarško in strugarsko delovodsko šolo. Gojenci se bodo sprejemali v to šolo vsako drugo leto.

— **V nižjo vojno akademijo v Beogradu** bi imelo biti sprejetih le 600 novih gojencev. Za sprejemni izpit se jih je priglasilo več kot še enkrat toliko. Napravilo je izpit 710 gojencev. Vojno ministrstvo je sedaj odobrilo, da se sprejme v akademijo vsi kandidati, ki so prestali izpit.

— **Zdravniški pregled** je predpisala enkrat na mesec beogradska občina za vse natakarje, slaščičarje in peke, prodajalce živil in brivce.

— **Kužne bolezni.** V Liverpoolu in v Parizu je obolelo več oseb na kugi. V Hanovru je obolelo 1500 oseb na legarju; 42 oseb je umrlo.

— **Proračun mednarodnega urada dela** znaša 7.974.165 frankov napram 7.166.000 frankov v prejšnjem letu.

— **Premogovna produkcija v Sloveniji.** V mesecu juliju 1926 je znašala celokupna produkcija premoga v Sloveniji 112.952 ton. V primeri s produkcijo v letih 1925. in 1924. (133.254 in 140.071 ton) se je zmanjšala za 15, oziroma 20 odstotkov. Od zaloga in dnevne produkcije so oddali premogovniki: železnicam 50.141 ton, brodarstvu 230 ton, industriji 45.477 ton, raznim strankam 9109 ton. Sami so porabili 10.224 ton in izvoz je pa znašal 5451 ton. Vsega skupaj so oddali premogovniki 120.630 ton, tako da so se zmanjšale zaloge, ki so znašale koncem junija 85.642 ton za 77.963 ton. Zaposlenih je bilo v juliju v premogovnikih 8847 delavcev, 270 paznikov in 285 uradnikov. V januarju je bilo zaposlenih še 12.955 delavcev in paznikov, tako da znaša dosedanja redukcija 3738 delavcev in paznikov. Samo v mesecih juniju in juliju se je reduciralo 725 delavcev.

— **Brez ministrovega dovoljenja se ne sme poročiti** odslej nobena učiteljica. Prosvetni minister Miša Trifunović je izdal odlok, v katerem pravi, da se učiteljice čisto poroče na način, ki se ne strinja z njihovim družabnim položajem. Zato mora vsaka učiteljica odslej predstaviti svojega fanta

ministru, ki potem odloči, če bo «ohcet» ali ne. Reč je ta, da bodo odslej fanti snubili učiteljice pri ministru. Pa naj še kdo reče, da nismo v napredni državi.

— **Ustanovitev Vseslovenskega zdravniškega saveza** je bila sklenjena na zdravniškem kongresu v Beogradu. Prva skupščina saveza se vrši maja meseca prihodnjega leta v Varšavi.

— **Nova tovarna.** Nekdanjo tovarno mesnih izdelkov bratov Tavčarjev v Mariboru je kupil češki konzorcij, ki bo preuredil tovarniške prostore v apreturo za svilo. Novo tovarniško podjetje bo pričelo z obratom na pomlad.

— **Knjižnica kulturno-prosvetnega odseka Delavske zbornice.** Kulturno-prosvetni odsek Delavske zbornice je otvoril v svojih prostorih v Gradišču št. 2 knjižnico, pristopno za člane in članice vseh delavskih in nameščenskih strokovnih in kulturnih organizacij, registriranih pri Delavski zbornici. Knjižnica je odprta vsak delavnik od pol 6. do 9. ure zvečer. Vstopnina s knjižnično izkaznico vred znaša 2 Din. Knjige se izposojajo le osebno za dobo 14 dni. Izposojnina za knjige do 100 strani znaša 25 par, za večje knjige 50 par, za vezane letnike revij i. p. pa 1 Din. Kulturno-prosvetni odsek je določil tako nizko izposojnino zato, da bo lahko knjižnico obiskoval vsak delavec. Ob istih urah kakor knjižnica je odprta tudi čitalnica.

— **Volitve v Zbornico za trgovino, obrt in industrijo.** Dne 22. t. m. so bile zaključene volitve v Zbornico za trgovino, obrt in industrijo. V celoti je bilo oddanih 7232 trgovskih, 17.123 obrtniških, 379 industrijskih, skupaj 23.734 glasovnic. Vseh volilnih upravičencev je bilo 32.952. Izid volitev do zaključka lista še ni bil znan.

— **Kljub prepovedi tržnega županstva na Jesenicah** drvijo avtomobilisti še vedno kot je to njihov stari običaj. Poleg privatnikov-civilistov se posebno odlikujejo vojaški šoferji. Vsak opomin je zaman. Dolžnost županstva je, da napravi vsemu temu konec s tem, da naloži krivcem strogo kazen.

— **Gostilničarske sekcije pri trgovskih, obrtniških in industrijskih zbornicah.** Zveza gostilničarjev je predložila ministru za trgovino in industrijo spomenico, v kateri zahteva, da se pri trgovskih zbornicah osnujejo posebne gostilničarske sekcije.

— **Orkan na Floridi** je minulo nedeljo v njenem južnem delu zrušil 2000 hiš. Obala je 60 milj daleč opustošena. Dosedaj so našli 2000 mrtvih, 9500 ranjenih. Vse ladje, ki so se nahajale v pristaniščih so uničene. Čez sto milijonov dolarjev je škode. Orkan je trajal devet ur in je divjal s hitrostjo 320 milj na uro.

— **S smrtjo na vešalih** je bil obsojen pri mariborski poroti Ivan Markuzzi, ki je leta 1920. s sekuro umoril neznanega trgovca.

— **Jack London «Železna peta»,** socialni roman. Prevedel Ivan Vuk (IV. zvezek Lepslovnice knjižnice). Pravkar je izšla 1. knjiga znamenitega romana «Železna peta». Sloviti pisatelj Jack London je že tako znan slovenski čitajoči publiki, da nam ni treba posebej govoriti o delih tega splošno priljubljenega, svetovnega pisatelja. Jack London je Maksim Gorki Kalifornija. Njegovi spisi so vedno vzbujali veliko pozornost in založništva so se trgala zanj. «Železna peta» je sijajno delo. Zato si bo gotovo ta roman naročil vsak. Predgovor je napisal pisatelj Bratko Kreft. Izdala ga je «Zadružna založba, Ljubljana, Aleksandrova cesta št. 5», kjer se ga lahko naroči. Dobiva se pa tudi v knjigarnah. Cena Din 20.

Dekretirana imena.

Fašizem se na vse pretege trudi, da bi inozemstvo uveril, da je južna Tirolska izrazito italijanska pokrajina. Fašiste je zadnji čas zelo motilo, da je v južni Tirolski toliko nemških imen. Fašisti so se zato odločili, da z uradnimi odloki premene imena vsem onim nesrečnejšem, ki so po svetovni vojni prišli pod komando Rima.

V uradnem listu je zadnje dni izšel odlok, s katerim se v južni Tirolski menjajo imena 1200 družinam s 5000 družinskimi člani. Fašistični odlok govori o neki relativizaciji, po kateri naj dobe stara imena vse one družine, katere so nekdaj imele italijanske ali latinske nazive. Za južno-tirolskimi zarobljenci naj bi prišli na vrsto tudi Hrvati in Slovenci v Primorju.

Besedilo dekreta se glasi enostavno: Tukaj napisano lastno ime . . . . . je po dekretu prefekta v Triendu z dne . . . . . izpremenjeno na ime . . . . .

Proti uradni premenjavi imen ni nobene pritožbe. Kdor se ne pokori ukazu in še naprej rabi svoje staro ime, je kaznovan z globo 500 do 5000 lir. Gospodarske posledice šovinističnega dekretiranja imen so naravnost nepredvidljive. Nastala bo zmešnjava in razne znane firme bodo naenkrat oropane svojih uvedenih in reklamnih imen. Poleg tega, kdo bo še verjel na podpis menice, če ni gotov, kakšno ime bo imel podpisnik drugi dan.

V južni Tirolski ne bodo izključeni na ulicah taki-le dogodljaji:

«Dober dan, gospod . . . . . kako se že sedaj pišete?»

Oni drugi, ki se še ni zapomnil svojega novega imena, potegne iz žepa dekret z besedami:

«Dovolite trenutek, takoj pogledam: Giacinto Salvatici . . .»

Zabavni kotichek.

Pridiga. Župnik je zvedel, da neki njegov župljan goljufa svojo ženo, čeravno je lepa. To je župnika vznemirilo in je v nedeljski pridigi dejal: «Ves začuden, opazujem, da možje greše zoper de-veto božjo zapoved, čeravno imajo lepe žene, s katerimi bi bil nas eden popolnoma zadovoljen.»

Krstno ime. Mala Nadica sprašuje radovedno svojo mamico: «Povej, mamica, ali si že pri krstu dobila ime: ,Mamica'?»

Izvrševalni odbor Narodno-strokovne zveze in podružnica v Hrastniku naznanjata vsemu članstvu tužno vest, da je član hrastniške podružnice, tovariš

Franc Kunšek
rudar

dne 20. t. m. v ljubljanski bolnici umrl za posledicami ponesrečbe, ki ga je zadela 18. t. m. v jami.

Blagega pokojnika ohranimo v trajnem spominu!

NAJPOPOLNEJŠI
STOEWEER

15 letna garancija

šivalni stroji za šivilje, krojače, čevljarje in za vsak dom. Preden nabavite stroj, si oglejte to izrednost pri trdkih

BREZPLAČEN POUK

L. BARAGA

Šelenburgova ul. 6/1. **LJUBLJANA** Telefon štev. 980.

Tajinstveni morilec deklet. (Nadaljevanje.)

«Gospod,» sepeče s tresočimi, bolest izrazujočimi ustnicami, «jaz nisem toliko kriva, kot mislite, — — — jaz — — —»

«Obdržite svoje podlo tajeenje zase,» jo prekine z ostrim glasom, «Piff je vse priznal!»

«On laže!»

«Ne, izpovedal je resnico. Vaše tajeenje mi je najboljši dokaz, kako izprijeni ste, kako pokvarjena je vaša duša. Podla ženska, nobene milosti ne pričakujte, umreti morate skupaj z vašo prijateljico, katero moram pod vsakim pogojem najti. Pričakovati nimate nobenega usmiljenja!»

In ne da bi se še enkrat ozrl na lepo jetnico, ki se mu je znova ječaje vrgla pred nogi, odide hitro iz celice. Mesto njega se pojavi Francis, ki takoj izvrši, kar mu je mož s krinko ukazal. Spretno razveže roki napol nezavestni Manuei. Potem pa prinese nekaj jedil ter jih postavi na mizico, ki stoji v kotu železne celice. Dozdevno se za lepo Španjolko, ki navidezno docela potrta sedi na trdem ležišču, prav nič ne zmeni. In vendar — od časa do časa se mladi mož ozre v zapeljivo pustolovko. Manuela tega ne opazi, ker misli le na svojo strašno usodo, na temno prihodnost, — na grozen konec. Ali res ni nobene pomoči več? Ne, Manuela ve, da še nikdo ni ušel zagonetnemu možu, pričakovati ima le še smrt in kakšno smrt!

«Ali še kaj želite?» vpraša sedaj mladi mož, ki je doslej molčal.

Manuela se zgane.

«Nič, nič,» vzdihne Manuela globoko.

Še enkrat se ozre v njo, to pot za nekaj več trenutkov. Sedaj zapazi tudi Manuela njegov pogled. Toda že se mož obrne in odide. Lepa Španjolka si ne ve tolmačiti izraza njegovega pogleda, ali je bilo v njem občudovanje ali sovraštvo. Toda čemu vendar to vprašanje! Mož, od čigar je odvisno njeno življenje, vendarle ni mogla omamiti s svojo lepoto. Prvikrat je lepa zapeljivka naletela na moža, ki je ostal kljub njeni lepoti in zapeljivim pogledom popolnoma hladnokrvnen, nedostopen, neizprosen.

Manuelo navdajajo novi upi.

Dva dneva sta potekla, odkar je bila Manuela ujeta — Tereza pa pobegnila. Lepa Španjolka se nahaja še vedno v železni celici na podmornici, kjer je preživela težke trenutke in duševne muke, vsak hip pričakujoč, da jo doleti grozna smrt. Te muke so bile zanj tem strašnejše, ker je bila uverjena, da je mož s krinko vse mogoče korake podvzél, da njame tudi njeno prijateljico Terezo. In čim mu to uspe, potem jo čaka pač najstrašnejše, kar jo more doleteti.

V duhu vidi samo sebe že umorjeno, razmarijeno in pohabljeno in vendar ni nikjer rešitve zanj. Tajinstvenega moža pa niti za milost ne more več prositi, kajti od tedaj, ko je bila ujeta, ni nič več prišel k nji v celico.

Danes zjutraj, tretji dan, odkar je bila ujeta, je bila docela izpremenjena. Nič več ne sedi vsa obupana na trdem ležišču, nič več ne vije rok v smrtnem strahu, iz velikih temnih oči odseva nov žarek upanja.

Kaj se je zgodelo, da se je njeno obnašanje docela izpremenilo? No, rešitev te uganke ni ravno pretežka. Edinole pomenljivi izraz oči mladega paznika je povzročil to izpremembo v duši do smrti prestrašene Manuele.

Mož s krinko je bil brezpogojno uverjen, da se njegovi ljudje, brez izjeme, strogo ravnajo po njegovih ukazih. Toda na nekaj ni mislil strašni maščevalec, ko je po letih še mlademu Francisu izročil v varstvo lepo Španjolko. Čudovita lepota Španjolke je morala vplivati na srce mladega moža, navajenega na družbo svojih več ali manj neotesanih tovarišev, ki je nepričakovano stal popolnoma sam pred očarljivo lepo žensko. To žensko bitje, zapisano smrti, je v svoji hlinjeno ganljivi brezmoči napravila na mladega moža naravnost omamljiv vtis. In ta zapeljivi vtis ni ostal neopažen lepi pustolovki, Manuela, pretkana in preračunljiva koketa, ki se je lahkomišno udala vsakomur, ki jo je nagradil z bogatimi darovi, je takoj uvidela, kako močan vtis je s svojo lepoto napravila na srce svojega čuvaja. Tudi ni nič odlašala, da ta vtis spretno izrabi za doseg svojih namenov.

Če je Francis vstopil v celico, je ležala na trdem ležišču v pozi spokorne Magdalene, naravnost ganljiva slika ženske slabosti in brezmoči. Lepa pustolovka je izpod dolgih trepalnic vendar liki divja zver natančno opazovala, kakšen vtis napravlja s svojim komedijanskim hlinjenjem na mladega moža. Začetkoma je bilo njegovo vedenje dokaj plaho. Niti besede ni več izpregovoril kot je bilo neobhodno potrebno. Natančno se je ravnal po ukazih svojega strogega gospodarja morda bolj kot vsakdo njegovih tovarišev. Toda kaj kmalu se je njegovo vedenje napram lepi pustolovki docela izpremenilo. Kmalu je dal izraza svojemu sočuvstvanju napram očarujoče lepi ženski, najprvo seveda le s pogledi. Manuela ni več v dvomu, da se njenemu čuvaju kaj kmalu razveže tudi jezik. In v tem se ni varala.

Kot običajno leži Manuela zatopljena v svoje misli na trdem ležišču in napeto prisluškuje, če se že kmalu ne pojavi v celici njen mladi čuvaj. Konečno vendarle zasliši odmev dobro ji znanih korakov in kmalu nato vstopi njen čuvaj tudi že v celico z zajtrkom v roki. Manuela takoj prične s svojo dobro preudarjeno igro. Iz ustnic se ji izvije pritajeno mukapolno vzdihovanje, njeni lepi, nežni udje trepečejo kot bi jo tresla mrzlica.

Francis postaja pozoren.

«Tu je zajtrk,» reče čez nekaj trenutkov.

Nobenega odgovora: — le globok vzdih, podoban dihu nadzemnega bitja, odmeva po pušti celici.

Mladi čuvaj se ozre na lepo jetnico. Zdi se mu, da mnogo trpi, kajti njeni roki sta krčevito stisnjeni v pest. Njena bujna prsa vilharno in neenakomerno valove.

«Kaj vam je?» vpraša Francis začudeno.

Njene ustnice šepčejo nerazumljive besede, Francis pristopi bliže, ker misli, da je jetnica težko zbolela.

«Kaj želite?» vpraša znova.

Sedaj, ko stoji tako blizu nje, opazi šele čudovito lepoto jetnice v polni meri. Francis je tudi le človek in vrhutega še zelo mlad, zato seveda ni

čuda, da je začela njegova kri pri pogledu na zapeljivo lepo žensko tem hitreje valovati. Sedaj tudi čuje njene tihe besede:

«Oh, moj bog, te muke, če bi vendarle že prišla odrešilna smrt, ljubši mi je hitri konec, kot te neznozne večne muke!»

Francis stoji nepremično. Morda je to znak sočuvstvanja, ki navdaja sedaj njegovo srce?

Francis ve, da je ta krasna ženska zapisana smrti, ve pa tudi, da je malopridnica, ki ne zasluzi nikake milosti. Hoče se obrniti proč, zopet oditi, toda — ne more.

«Izvršili ste nebroj zločinov, zato vas čaka sedaj zaslužena kazen!»

Manuela se ozre v zarjaveli obraz mladega moža.

«Da, grešila sem, toda le pod pritiskom prijateljice, ki me je neizprosno silila k zločinom. Jaz nisem toliko zakrivila kot misli vaš gospodar. O, ne, jaz sem nesrečnica, tuji, brezsrčni ljudje so mi že mladostna leta zagrenili in uničili!»

Francis stoji še vedno nepremično. Manuela dviga sedaj proseče svoji roki kvišku.

«Imejte vendar usmiljenje z menoj radi mojih groznih muk, gospod, rešite me vendar teh muk! Usmilite se me, prebodite mi srce s tihim sunkom; niti trenila ne bom, ker vam vašega posla ne morem otežkočiti. Recite, da sem skušala pobegniti, da ste moj pobeg mogli le s smrtjo ubraniti. Ne pustite me poginiti v teh groznih duševnih mukah!»

«To je nemogoče,» odvrne Francis, «naša ladja se nahaja na dnu morja, odtod je vsak pobeg izključen, nihče bi mi ne verjel, če bi hotel izpolniti vaše prošnje. Ne, kesajte se svojih činov ter se udano pripravljajte na smrt! — Kdor pade Jaku v roke, je izgubljen — zanj ni nobene rešitve več!»

Manuela se zdihovaje zgrudi na trdo ležišče. Da, grozni smrti nikakor ni mogoče uteči. Ali res ni nobenega sredstva, ki bi omehčalo srce njenega čuvaja?

Sedaj se ozre kvišku k Francisu, ki stoji poleg nje, njegove oči pa nepremično štrle v njeno zapeljivo telo kot da jih ne more obrniti od nje. Kajpak, ubogi Francis je bil že dolgo časa zaposlen edinole na podmornici, na kateri je spremljal svojega gospodarja na njegovih vožnjah. Sedaj pa stoji pred zapeljivo lepo deklico lahkoživko sicer, ki je pa tako krasna, da ne more obrniti svojih oči od nje.

Ha, kako se Manuela na tihem raduje, saj je takoj uvidela, da je na mladega moža napravila tako močan vtis, da ga je imela popolnoma v svoji oblasti. Zaveda se, da bo s svojo očarujočo lepoto znova odnesla zmago. Sedaj velja to zmago pametno izkoristiti. Vsaka nepremišljenost jo more pahnuti v strašno pogubo. Francis je sedaj njeno edino upanje! Če ji uspe mladega moža docela zaplesti v svoje mreže, potem je morda njena rešitev še mogoča! Morda? — Ravno kar je rekel, da je s podmornice vsak pobeg izključen, ker leži na dnu reke. Toda na to ne misli Manuela nič več.

(Dalje prih.)

Lastnik in izdajatelj Rudolf Juvan v Ljubljani.

Urednik Franjo Rupnik v Ljubljani.

Tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani (odgovoren Miroslav Ambrožič).

Najboljša kolesa in šivalni stroji

so edino

PETELINČEVI

znamke

Gritzner, Adler, Phönix

za dom, obrt in industrijo. Brezplač. pouk, ugodni plačilni pogoji, večletna garancija.

Od dobrega najboljšje je švicarski pletilni stroj „Dubied“

JOSIP PETELINC, LJUBLJANA

blizu Prešernovega spomenika za vodo.

Naročajte in zahtevajte

Novo Pravdo!

KRAVATE,

ovratnike, naramnice, srajce, nogavice, nahrbtnike in palice, modno blago, toaletne potrebščine, jedilno orodje ima v bogati izbiri in po najnižjih cenah edino

Josip Petelinc Ljubljana

blizu Prešernovega spomenika ob vodi.